

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Зінченко К.Р.

студент,

Національний технічний університет

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ «ЗЕЛЕНИХ» ЕКОНОМІК

Проблема зниження викидів парникових газів включає міжнародне співробітництво та проведення різнопланових заходів усередині країни щодо запобігання зміні клімату шляхом обмеження і скорочення антропогенних викидів парникових газів і захисту та підвищення якості поглиначів і накопичувачів парникових газів.

Значна частина загальновідомих визначень ув'язує «зелену» економіку з соціальною справедливістю, зниженням негативного впливу на навколишнє природне середовище та підвищенням ефективності використання природних ресурсів. За визначенням, яке міститься в доповідях ЮНЕП «Зелена» економіка – це економіка з низькими викидами вуглецевих сполук, яка ефективно використовує ресурси і відповідає інтересам всього суспільства. Низьковуглецеве зростання є складовою частиною «зеленої» економіки та СР держав. Низьковуглецевий розвиток – це стратегія країни, що об'єднує пріоритети в сфері зміни клімату та пріоритети національного економічного розвитку [3]. У «зеленій» економіці, на переконання ЮНЕП, зростання доходів і зайнятості мають забезпечуватись державними і приватними інвестиціями, які призводять до зменшення викидів вуглецю і забруднення навколишнього середовища, підвищення ефективності використання ресурсів, запобігають втраті біорізноманіття та сприяють розширенню екосистемних послуг.

Сам термін низьковуглецевий розвиток був вперше запропонований у ході переговорів щодо Рамкової конвенції ООН про зміну клімату у квітні 2008 року. Основна ідея цієї стратегії – сталий розвиток країни паралельно зі скороченням викидів парникових газів, зокрема двоокису вуглецю (CO₂). Це досягається шляхом впровадження енергоефективних заходів та заміни використання в ископного палива на відновлювальні джерела енергії. Саме керуючись цим принципом європейські країни формують рівень життя для своїх громадян. Адже економічний розвиток держави, який підкріплюється збереженням довкілля, дає змогу жити не тільки якісно (що позначається на рівні життя), а й довше, оскільки зменшується кількість захворювань, які виникають внаслідок екологічних проблем [4].

З аналізу останніх досліджень і публікацій зроблено важливий висновок, що сталий низьковуглецевий розвиток ґрунтується на двох важливих принципах [1, с. 15]. Перший. Розмежування в теоретичному і практичному аспектах економічного зростання та зростання викидів парникових газів, оскільки споживання енергії для сталого низьковуглецевого розвитку – ці дві тенденції – несумісні. Другий. Досягнення ключових економічних цілей сталого розвитку за умови і за рахунок скорочення споживання природних ресурсів та викидів парникових газів. Обидва принципи можуть бути реалізовані шляхом широкомасштабної модернізації та впровадження технологічних інновацій і в обох випадках їх індикатором є зниження вуглецеємності економіки.

Основні засади «зеленої» економіки можна відобразити в трьох аспектах [2, с. 17]:

1. Економічний – Забезпечує економічне зростання, збільшення обсягу доходів і зайнятості, залучення державних та приватних інвестицій, формування гнучкої економіки, створення нової економічної діяльності.

2. Соціальний – Передбачає досягнення людством добробуту, соціальної справедливості, кращої якості життя, соціального розвитку, скорочення соціальної нерівності, справедливого доступу до обмежених ресурсів, задоволення потреб жінок і молоді.

3. Екологічний – Орієнтується на скорочення екологічних ризиків, дефіциту, викидів вуглекислого газу в атмосферу і забруднення довкілля; на підвищення ефективності використання ресурсів та енергії; на запобігання втрати біорозмаїття та екосистемних послуг у межах екології планети; вимагає від усіх суб'єктів господарювання екологічної відповідальності та обмеження навантаження на екологічну систему.

Фактично «зелену» економіку слід розглядати як шлях до сталого розвитку. Мета «зеленої» економіки – формування дієвого середовища для економічного і соціального прогресу, що базується на мінімізації негативного впливу на довкілля та ефективному використанні природних ресурсів при збереженні гідного рівня життя населення. Ця мета реалізується через цілі нижчого порядку (підцілі), до яких відносяться [5, с. 56]: захист, збереження, відтворення природних ресурсів і недопущення безповоротної втрати біорізноманіття шляхом мінімізації негативного антропогенного впливу на оточуюче середовище, збереження та відтворення зелених насаджень, забезпечення цілісності екосистем, підвищення якості природних ресурсів тощо; підвищення ресурсоефективності (збільшення продуктивності залучених у господарський обіг природних ресурсів і зменшення обсягу відходів завдяки впровадженню замкнутого циклу виробництва та максимально повній утилізації відходів), з переорієнтацією на переважне використання відновлювальних ресурсів; економічний розвиток на основі структурних змін, що ведуть до підвищення ваги «зелених» секторів з відповідним скороченням «коричневих»; забезпечення соціального прогресу в «зеленому» сегменті економіки – створення «зелених» робочих місць, зростання доходів населення, отриманих за рахунок зайнятості у «зеленому»

секторі економіки, підвищення якості товарів та послуг за рахунок надходження на ринок «зеленої» продукції тощо.

Названі цілі тісно взаємопов'язані між собою, адже реалізація однієї з них забезпечує прогрес щодо інших. Наприклад, структурна трансформація економіки за рахунок зростання частки «зелених» секторів і відповідного скорочення «коричневих» забезпечує створення «зелених» робочих місць та формує гідні умови життя населення, призводить до збільшення виробництва та споживання «зелених» товарів, що в сукупності дозволяє зменшити негативний вплив на довкілля, підвищити ефективність використання ресурсів тощо. Отже, цілі «зеленої» економіки знаходяться в органічній єдності та забезпечують досягнення загальної мети.

«Зелена» економіка формується з урахуванням певної системи принципів, які також трактуються по різному дослідниками, міжнародними організаціями й національними документами. У Декларації Конференції Організації Об'єднаних Націй з проблем навколишнього середовища, підписаної за результатами проведення у Стокгольмі з 5 по 16 червня 1972 р. конференції з проблем навколишнього середовища, було вперше визначено 26 принципів подальшого розвитку, до яких відносяться [6]: свобода, рівність і сприятливі умови життя для людини в навколишньому середовищі; охорона природних ресурсів в інтересах теперішнього і майбутніх поколінь; підтримка, відновлення і поліпшення природних ресурсів землі; пріоритетність питань охорони природного середовища при плануванні економічного розвитку; обережне і максимально корисне використання непоновлювальних ресурсів Землі; скорочення парникових та інших шкідливих викидів; запобігання забрудненню морів; економічний і соціальний розвиток з метою поліпшення якості життя; фінансова і технічна допомога країнам, що розвиваються з метою подолання екологічних і стихійних лих; стабільність цін на сировинні ресурси у країнах, що розвиваються; встановлення міжнародних екологічних стандартів, які можуть бути дотримані країнами з різним рівнем економічного розвитку; надання (за необхідності) країнам фінансової та технічної допомоги на забезпечення доступності ресурсів і їх збереження; комплексне планування розвитку країн з метою забезпечення раціонального управління ресурсами; раціональне планування, спрямоване на досягнення балансу між потребами розвитку і захисту навколишнього середовища; планування урбанізації населених пунктів з метою уникнення негативного впливу на оточуюче середовище; контроль демографічної ситуації; планування, управління та регулювання якості природних ресурсів; використання надбань науки і техніки для запобігання і боротьби з екологічними ризиками та вирішення екологічних проблем; екологічна освіта та доступ населення до інформації; стимулювання наукових досліджень в екологічній сфері і на національному, і на міжнародному рівні; ненанесення екологічної шкоди іншим державам у процесі організації діяльності в межах власної юрисдикції країн; розвиток міжнародного права в контексті встановлення відповідальності й компенсації шкоди жертвам забруднення; узгодженість міжнародних і національних стандартів; міжнародне співробітництво в межах багатосторонніх і

двосторонніх угод для ефективного контролю, запобігання, скорочення та усунення негативного впливу на навколишнє природне середовище; координаційна роль міжнародних організацій у галузі захисту і поліпшення стану навколишнього середовища; незастосування ядерної зброї та всіх інших засобів масового знищення.

Наведений перелік принципів свідчить про тісний зв'язок між економічним та соціальним розвитком при одночасному дотриманні екологічної безпеки, розвитку міжнародного співробітництва, взаємної відповідальності країн за результати діяльності, прийняття єдиних екологічних стандартів.

З метою формування цілей, принципів і завдань впровадження та розвитку концепції «зеленої економіки» необхідною є побудова ефективної системи регулювання «зеленого» напрямку економіки. На нашу думку, можна виділити три основні групи інструментів регулювання «зеленої» економіки: економічні, маркетингові та корпоративні. Науковці виділяють чимало економічних інструментів для переходу на засади «зеленої» економіки, а саме [7, с. 158]: екологічні податки та податкові пільги; державні та приватні інвестиції у «зелене» підприємництво; запровадження субсидій на екологічне виробництво та відповідне скасування на ресурсомісткі виробництва; – усунення торгових бар'єрів для товарів і послуг.

У підсумку зазначимо, що «зелена» економіка – це економіка з низькими викидами вуглецевих сполук, яка ефективно використовує ресурси і відповідає інтересам всього суспільства. А метою «зеленої» економіки є формування дієвого середовища для економічного і соціального прогресу, що базується на мінімізації негативного впливу на довкілля та ефективному використанні природних ресурсів при збереженні гідного рівня життя населення. Все більше країн світу приєднуються до «зелених» ініціатив, а також розробляють власні програми зниження шкідливих викидів в атмосферу, а отже, обраний напрям дослідження в середньостроковій перспективі буде надзвичайно актуальним.

Список використаних джерел:

1. Гайдучкий І. П. Транснаціональна парадигма сталого низьковуглецевого розвитку / І. П. Гайдучкий // Економіка та держава. – 2014. – № 5. – С. 14-19.
2. Гарлицька Д. А. Побудова зеленої економіки – основна складова європейської інтеграції України / Д. А. Гарлицька // Економічний аналіз. – 2017. – Том 27. – С. 15-19.
3. Глобальный новый зеленый курс. Доклад ЮНЕП. Март 2009: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.unep.org/greenecconomy.
4. Правило трьох «Е»: низьковуглецевий розвиток України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zhytlo.in.ua/ua/napryamok/chista_energija/pravilo_troh_e_nizkovuglecevij_rozvitok_ukrani.html.
5. Чмир О. С. «Зелена» економіка: сутність, цілі та базові принципи / О. С. Чмир, Н. П. Захаркевич // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 3 (33). – С. 54-62.
6. Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment – Stockholm, June 1972 – 4, p. 34.
7. Green economics: an introduction to theory, policy and practice. Molly Scott Cato London: Earthscan, 2009. – P. 240.